keramiske noter 63/2026

32. årgang

Keramikkens Venner

Reviews · Besprechungen · anmeldelser · Besprechungen · Reviews

Ved Gunnar Jakobsen

Glück auf! Bergmännisches Porzellan des 18. Jahrhunderts. Die Sammlung Middelschulte im Deutschen Bergbau-Museum Bochum. Deutsches Bergbau-Museum Bochum. Einführung von Sunhild Kleingärtner. Vorwort von Achim und Beate Middelschulte mit Beitragen von Sarah-Katharina Andres-Acevedo, Christian Lechelt und Ulrich Pietsch. Arnoldsche [Website: https://arnoldsche.com], Stuttgart 2025. 304 s. ill. litt. noter. ib. 48 €.

Vi er på det seneste i *keramiske noter* jævnligt blevet præsenteret for private specialsamlinger af tidlig europæisk porcelæn, hvor omdrejningspunktet har været emnebestemt, således især mopse og andre hunde i "Courtly Companions · Pugs and Other Dogs in Porcelain and Faience" (2020) samt "Courtly Pleasures · Table Decorations as a Reflection of Baroque Society" (2025), hvor vi denne gang bliver præsenteret for Achim und Beate Middelschultes - formentlig verdens mest omfattende samling af porcelænsfigurer med minedrift som tema, såkaldt bjergmandsporcelæn fra 1700-tallet og fremefter. Samlingen er resultatet af Achim Middelschultes næsten livslange samleraktivitet, der er udsprunget af ønsket om yderligere at udvide den allerede fremragende samling, som Achim Middelschulte havde arvet fra sin familie, der havde baggrund i minedrift. Et betydeligt udvalg af samlingen er overført til en fond og permanent deponeret på Deutsches Bergbau-Museum i Bochum.

Nogen vil måske undre sig over, hvad forbindelsen er mellem porcelæn og disse figurer, men råmaterialet, der var nødvendigt for produktionen af porcelænet, kaolin, kom fra Erzgebirge. Udvindingen skabte således en forbindelse mellem minedrift og porcelæn.

Fra midten af 1740'erne og fremefter fremstillede Königliche Porzellanmanufaktur Meissen i stigende grad figurer og figurgrupper der skildrer minedriften, men også beholdere, fade, tallerkener, skåle, kopper og kander mv prydede skildringer af emnet. Selv før denne periode kunne man finde tredimensionelle repræsentationer af saksiske minearbejdere i porcelæn og stentøj af Johan Friedrich Böttger (1682-1719) og senere dedikerede kunstnere som George Fritzsche den Ældre (sandsynligvis 1697-1756) og Johann Joachim Kändler (1706-1775) modellerede også hver en række figurer af forskellige folk, der arbejdede med minedrift. Denne unikke forbindelse mellem minedrift og porcelæn påvirkede og inspirerede også andre fabrikker i tysktalende lande, nemlig Fürstenberg, Würzburg, Rauenstein, Kloster Veilsdorf, Wien, Berlin og Volkstedt.

Den smukt tilrettelagte bog indeholder essays om emner, der relaterer til bjerg-mandsporcelæn af Ulrich Pietsch, Christian Lechelt og Sarah-Katharina Andres-Acevedo, som vi kender fra andre fine publikationer om 1700-tals porcelæn.

Katalogdelen er udsøgt illustreret med fine 4-farvede helsides illustrationer ledsaget af gennemarbejdede beskrivelser af de enkelte objekter og i muligt omfang med henvisninger til grafiske inspirationskilder, litteraturhenvisninger og henvisninger til sammenlignelige stykker i andre samlinger samt i mindre omfang proveniens forbilledligt udarbejdet af Sarah-Katharina Andres-Acevedo og hermed et standardværk, når det drejer sig om bjermandsporcelæn.

Titlen for bogen "Glück auf" kan jo undre, hvis man ikke ved, at det blandt de tyske minearbejdere siden det 16. århundrede har været en hilsen, som udtrykker øn-sket om, at minearbejderen måtte komme helskindet op fra minen.

Gunnar Jakobsen